

Visie internationaal beleid rond WO II

Visie internationaal beleid rond WO II

I. Inleiding

In 1998 nam premier Göran Persson van Zweden het initiatief voor de oprichting van de Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance and Research. De Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance and Research bestaat uit afgevaardigden van regeringen, gouvernementele en non-gouvernementele organisaties en heeft zich ten doel gesteld op zowel nationaal als internationaal niveau steun te verwerven onder politieke en sociale leiders ten behoeve van onderwijs, herdenking en onderzoek op het gebied van de holocaust. Nederland is sinds 1999 lid van de Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance and Research.

Al jaren waren er internationale contacten op het terrein van WO II, vooral op het terrein van herdenken, vooral met de voormalige geallieerde landen. Ook ngo's hadden buitenlandse contacten en activiteiten (vooral de Anne Frank Stichting). Deze internationale contacten waren echter weinig samenhangend en gestructureerd. Na de oprichting van de Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance and Research is het buitenlandse beleid op het terrein van oorlogsgetroffenen duidelijker zichtbaar geworden. Sinds het opstellen van de zogenaamde Stockholm Declaration van de Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance and Research is er meer specifiek en uitgesproken beleid, voortvloeiend uit de verplichting die ondertekening ervan met zich mee bracht.

Het onderwerp heeft met de Europese eenwording een bredere betekenis gekregen; in diverse Europese gremia en in wereldverband is gesteld dat de herinnering aan de oorlog wereldwijd betekenis moet blijven houden, en dat zoveel mogelijk landen hierin moeten participeren. Hierbij neemt het betekenis geven aan het begrip vrijheid een belangrijke plaats in.

Nederland heeft de afgelopen 60 jaar een samenhangend geheel aan activiteiten ontwikkeld rond herinnering, herdenking en voorlichting. Dit samenhangende geheel is uitkomst van een ontwikkelingsproces in verschillende fases. De ervaringen die hierin zijn opgedaan en de manier waarop hiermee is omgegaan kunnen bruikbaar zijn voor andere landen. Tegelijkertijd kunnen ervaringen van andere landen bruikbaar zijn voor Nederland.

II. Missie

Na een aantal jaren lidmaatschap van de Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance and Research is het tijd om de kaders voor het internationale beleid op het terrein oorlogsgetroffenen en herinnering WO II scherper te definiëren. Daartoe is de volgende missie voor het Nederlandse internationale beleid geformuleerd:

Het in samenwerking met andere landen bevorderen van de instandhouding en verspreiding van kennis en inzicht met betrekking tot WO II om van daaruit bewustwording en empathie te creëren zodat betekenis kan worden geven aan vrijheid en fundamentele grondrechten.

In deze notitie wordt de visie die ten grondslag ligt aan de geformuleerde missie uitgewerkt.

III. Terreinafbakening

Niet alle activiteiten op het terrein van WO II zijn relevant voor het overheidsbeleid op internationaal niveau op dit terrein. De belangrijkste elementen om te komen tot een terreinafbakening zijn:

1. Nederlandse oorlogsgetroffenen

Tijdens WO II is het grootste gedeelte van de Nederlandse slachtoffers niet omgekomen in Nederland zelf, maar in vernietigingskampen in Polen en Duitsland en in Zuidoost Azië. Deze plekken hebben een bijzondere betekenis voor de Nederlandse geschiedenis over WO II.

De betekenis van die plekken moet behouden blijven omdat ze een aanschouwelijk (en afschrikwekkend) voorbeeld zijn van wat mensen elkaar aan kunnen doen.

Een deel van de overlevenden van WO II heeft Nederland na 1945 verlaten of is niet naar Nederland teruggekeerd na hun gedwongen verblijf buiten Nederland. De Pensioen- en Uitkeringsraad (PUR), die verantwoordelijk is voor de toepassing en uitvoering van de Nederlandse wetten voor oorlogsgetroffenen, heeft een cliëntenbestand van ruim 40.000 Nederlanders. Bijna 7.000 daarvan wonen in het buitenland. Van die 7.000 cliënten woont 21% in de Verenigde Staten, 20 % in Israël en 17 % in Indonesië.

Met bovengenoemde landen bestaat een logische band in het kader van WO II. Nederlandse ambassades overal ter wereld herdenken op 4 mei en vieren op 5 mei. Grote gemeenschappen van Nederlanders in het buitenland herdenken en vieren gezamenlijk (bijvoorbeeld in Canada, Amerika en Australië).

2. WO II in relatie tot actualiteit

Om de gebeurtenissen tijdens WO II betekenis te geven voor vandaag is het belangrijk ze te relateren aan de actualiteit van vandaag, aan hedendaagse geweldsconflicten en moderne genociden. Ook daar zouden plekken voor herinnering, herdenking en educatie moeten ontstaan.

Zowel het Joegoslavië Tribunaal als het Internationale Gerechtshof is gevestigd in Den Haag. Beide internationale rechtsorganen maken deel uit van de Nederlandse samenleving en dus ook de maatschappelijke context waarin de huidige generatie leeft. Zij zullen van invloed zijn op het perspectief waarmee naar de geschiedenis wordt gekeken.

IV. Uitgangspunten en doelstellingen van internationaal beleid WO II

Voor de internationale activiteiten worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

a. Voldoen aan verplichtingen die voortkomen uit internationale verdragen, besluiten en andere wetgeving waaraan Nederland zich heeft verbonden;

Nederland is lid van de Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance and Research. Landen die lid worden van de Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance and Research verklaren dat ze de Stockholm Declaration onderschrijven en de grondbeginselen zoals aanvaard door de Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance and Research accepteren. Bovendien verplichten ze zich op nationaal niveau beleid en programma's die Holocaust educatie, herdenking en onderzoek als doel hebben te implementeren. De Organisatie voor Vrede en Samenwerking in Europa, de Raad van Europa (RvE) en de Verenigde Naties (VN) zijn andere organisaties die in meer of mindere mate een relatie hebben tot het onderwerp WO II, holocaust, antisemitisme, tolerantiebevordering en mensenrechten.

b. Bijdragen aan kwaliteitsverhoging op het terrein van WO II en moderne genociden door kennisuitwisseling en benchmarking in multilateraal en bilateraal verband;

Binnen de OVSE en de Raad van Europa lopen er een aantal programma's op het gebied van WO II, Holocaust educatie, herdenking en onderzoek en racisme/anti-discriminatie. Vooral de OVSE is op dit moment actief op het terrein van educatie rond holocaust en antisemitisme. De OVSE missies hebben de taak om in de betreffende landen de contacten en samenwerking tussen overheid en ngo's te stimuleren. Daarom zullen in de komende jaren de contacten met de

OVSE geïntensiveerd worden en zal er zoveel mogelijk aansluiting gezocht worden bij de initiatieven van de OVSE op dit terrein. Op 1 juni 2005 is een rapport verschenen waarin een overzicht en analyse van dit onderwerp in alle OVSE landen wordt gegeven. Naar aanleiding van dit rapport zal in een aantal landen een pilot project gaan draaien om verschillende onderwijs-methoden te testen. Nederland is een van de pilot landen en levert ook een belangrijke bijdrage bij het formuleren van de inhoud ervan.

c. Bijdragen aan internationale doelstellingen van kabinetsbeleid, met name op het gebied van de EU-uitbreiding en ontwikkelingssamenwerking.

In het kader van het bredere kabinetsbeleid om een bijdrage te leveren aan de maatschappelijke transitie en het democratiseringsproces heeft Nederland in Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance and Research kader een aantal samen-werkingsprojecten (liaisons) lopen op de terreinen van de Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance and Research met Oost-Europese landen (met name Tsjechië en Oekraïne). Het gaat hier om MATRA projecten van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, maar ook om projecten die vanuit VWS in het kader van het lidmaatschap van de Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance and Research worden gefinancierd. Deze projecten worden uitgevoerd door ngo's uit Nederland en de liaison landen. Nederland is voornemens om, in samenspraak met het Ministerie van Buitenlandse Zaken, in het kader van de Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance and Research, een meerjarige liaison met Oekraïne aan te gaan. Deze liaison zal in samenwerking met het Verenigd Koninkrijk worden uitgevoerd. De resultaten van het project zouden in de toekomst mogelijk geïntroduceerd kunnen worden in andere (Oost) Europese landen. Op dit moment voert de Anne Frank Stichting een omvangrijk educatief project uit in Oekraïne. Ook is er een voornemen uitgesproken om te kijken naar de haalbaarheid van een multidisciplinair project rond herdenking en herinnering in Oekraïne.

Voor de komende 5 jaar zijn de doelstellingen voor het internationale beleid op het terrein van WO II de volgende:

- *Het ondersteunen van initiatieven die erop gericht zijn aandacht te besteden aan het lot van tijdens de oorlog in het buitenland omgekomen Nederlanders die werden vervolgd, gevangengenomen, gehoudend en gedwongen tewerk werden gesteld.*
- *Het ontwikkelen van samenwerkingsverbanden met regeringen en ngo's van landen die net als Nederland beschadigd zijn door de gevolgen van WO II met als doel het overdragen van kennis en ervaring over WO II en de doorwerking ervan na de oorlog.*
- *Het ontwikkelen van samenwerkingsverbanden met andere landen met als doel elders ontwikkelde kennis, inzichten en materiaal geschikt te maken voor gebruik in Nederland.*

De inspanningen die Nederland levert op allerlei trajecten zullen helder en duidelijk zijn. Binnen internationaal perspectief moet bekeken worden op welke punten Nederland kan aansluiten bij internationale activiteiten die te maken hebben met universele waarden gerelateerd aan WO II. Daar waar dit niet kan zal Nederland zelf activiteiten moeten ontwikkelen. Hierbij moet steeds gezocht worden naar mogelijke partners binnen de gecreëerde samenwerkingsverbanden.

V. Prioriteiten

Binnen deze doelstellingen zijn een aantal prioriteiten aan te wijzen. Die prioriteiten zijn onder te verdelen in een aantal belangrijke thema's die ook geformuleerd zijn in het nieuwe voorlichtingsbeleid WO II en het conserveringsbeleid WO II zoals dat door VWS geformuleerd is. Ook wordt aangehaakt bij internationale ontwikkelingen en trends.

- *Het ondersteunen van initiatieven die erop gericht zijn aandacht te besteden aan het lot van tijdens de oorlog in het buitenland omgekomen Nederlanders die werden vervolgd, gevangen werden gehouden en gedwongen tewerk werden gesteld.*

Herinneren, herdenken en vieren

Nederland onderscheidt zich van de omliggende landen door niet op een maar op twee dagen aandacht te schenken aan oorlog, vrede en vrijheid: 4 en 5 mei. 4 en 5 mei horen bij elkaar, als de nacht en de dag. 4 mei is een dag van herinneren en gedenken. 5 mei is bevrijdingsdag, de dag van de vrijheid. Die dag vieren we onze vrijheid en stellen ons de vraag hoe we om moeten gaan met die vrijheid. De invulling van de Nationale Herdenking zoals we die in Nederland kennen, wijkt in principe niet af van die in andere landen. Wat wel opvalt, is dat geen van de landen die in de Tweede Wereld oorlog bezet waren, naast de Nationale Herdenking een aparte dag kennen voor de viering van de Bevrijding. In Denemarken, Frankrijk, Rusland en Tsjechië zijn herdenken en vieren geïntegreerd in één moment. De overige landen vieren de bevrijding helemaal niet.¹

In landen waar een grote gemeenschap Nederlanders woont (zoals Canada) wordt 4 mei ook als herdenkingsmoment gezien en wordt 5 mei gevierd. Het streven moet zijn om dit te laten voortbestaan. In landen waar herdenkingen worden gehouden op plekken waar ook Nederlanders zijn omgekomen moet er altijd een Nederlandse vertegenwoordiger tijdens die herdenking aanwezig zijn. Nu zijn dit veelal overlevenden of nabestaanden. Het aantal overlevenden wordt steeds kleiner en kan steeds minder op de bijeenkomsten aanwezig zijn. Deze taak zou wellicht door de Nederlandse ambassade in het betreffende land overgenomen kunnen worden.

Veel landen hebben herinneringscentra ingericht, allemaal met een vergelijkbaar doel maar vaak met een verschillende aanpak. Regelmatig overleg, informatie uitwisseling en evaluatie tussen deze centra kan de kwaliteit van allen ten goede komen. Het is dan ook belangrijk om te komen tot een verbinding tussen de diverse herinneringscentra om erop die manier voor te zorgen dat ze elkaar versterken. Extra aandacht en steun zijn nodig voor plekken in het buitenland waar veel Nederlandse slachtoffers zijn gevallen. Bijzondere aandacht is nodig voor de herinnering van Roma en Sinti, in Nederland en in het buitenland. Onlangs is er een nieuw Nederlands paviljoen in Auschwitz geopend. Bij de realisatie hiervan hebben Nederlandse en Poolse autoriteiten en ngo's nauw samengewerkt. Op dit moment vindt er ook overleg plaats met de Poolse autoriteiten over een renovatie van het vernietigingskamp Sobibor en de eventuele bijdrage die Nederland daarbij kan leveren. In de Gedenkstätte Bergen-Belsen zal zo spoedig mogelijk een Gedenktafel worden geplaatst ter nagedachtenis aan de Nederlanders die hier zijn omgekomen.

- *Het ontwikkelen van samenwerkingsverbanden met regeringen en ngo's van landen die net als Nederland beschadigd zijn door de gevolgen van WO II met als doel het overdragen van kennis en ervaring over WO II en de doorwerking ervan na de oorlog.*

Educatie

In Nederland zijn veel goede materialen ontwikkeld voor educatie over WO II en de relatie tussen hedendaagse gebeurtenissen en WO II. Deze materialen zouden ook toegankelijk moeten zijn voor organisaties in andere landen die daarin geïnteresseerd zijn. In verschillende landen in West-Europa wordt geconstateerd dat er weerstanden zijn tegen de behandeling van de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog op school. Dit geldt in het bijzonder de behandeling van de jodenvervolgning en komt vooral voor onder jongeren met een niet-westerse achtergrond. Bovendien komen in die groep opvallend vaak antisemitische sentimenten voor. Samenwerking met andere

¹ Website Nationaal Comité 4 en 5 mei www.4en5mei.nl

landen, onder ander in Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance and Research verband, heeft tot doel om te komen tot adequate manieren om dit probleem aan te pakken. De Anne Frank Stichting heeft educatief materiaal ontwikkeld rond het thema antisemitisme. Dit materiaal zal als voorbeeldmateriaal worden gebruikt in verschillende landen die lid zijn van de Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance and Research. Bovendien wil de OVSE het materiaal gaan gebruiken in een pilotproject rond antisemitisme dat men in een aantal West- en Oost-Europese landen gaat uitvoeren. Verder heeft de Anne Frank Stichting een stripverhaal over WO II ontwikkeld (de Ontdekking) dat vertaald is in het Engels en Duits. Het stripverhaal is een doorslaand succes op de middelbare scholen in Nederland. Buitenlandse ngo's hebben inmiddels ook belangstelling getoond voor het stripverhaal. Op dit moment wordt er een vervolg gemaakt (de Zoektocht) dat specifiek het verhaal van de jodenvervolgving behandelt. Bij de ontwikkeling van dit vervolg is een adviescommissie met medewerkers van buitenlandse ngo's betrokken zodat het stripverhaal na afronding meteen bruikbaar is in andere landen.

Wetenschappelijk onderzoek

Het Sinai Centrum/Stichting Cogis doet momenteel onderzoek naar de gevolgen van WO II bij de jongste groep overlevenden in samenwerking met AMCHA uit Israël. Ook heeft Sinai Centrum/Stichting Cogis het plan om in een onderzoek Engelse en Nederlandse joodse naoorlogse populaties te vergelijken op herinneringen en gevolgen van WO II. Gewezen is reeds op het Centrum voor Holocaust en Genocide Studies met een project rond ondersteuning van Oekraïense onderzoekers.

Immateriële hulpverlening

In Nederland hebben we niet alleen een gedegen traditie en veel kennis en ervaring met onderwijs over WO II, maar ook met (immateriële) hulpverlening aan slachtoffers en getroffenen van WO II en het bieden van scholing aan hulpverleners. Dat geldt eveneens voor de kennis op het gebied van onderlinge hulp, samenlevingsopbouwactiviteiten en psycho-educatie aan slachtoffers van (oorlogs)geweld. Vooral in landen waar de infrastructuur van de professionele hulpverlening niet optimaal is, zijn deze activiteiten van belang. Deze kennis en ervaring wordt tegenwoordig in Nederland ook aangewend bij de hulpverlening van slachtoffers van recent geweld en hedendaagse oorlogen. Deze ervaring kan van belang zijn voor andere organisaties die met gelijksoortige slachtoffers te maken hebben. Internationaal gezien kan deze ervaring van belang zijn voor andere organisaties die met gelijksoortige slachtoffers te maken hebben. Wederzijdse informatie-uitwisseling is daarom van groot belang.

- *Het ontwikkelen van samenwerkingsverbanden met andere landen met als doel elders ontwikkelde kennis, inzichten en materiaal geschikt te maken voor gebruik in Nederland.*

Educatie

Kennis die internationaal aanwezig is over educatie rond WO II zou, indien van goede kwaliteit, toegankelijk gemaakt moeten worden voor Nederland. In het kader van het thema "resistance to teaching the Holocaust", een thema dat breed bediscussieerd is tijdens een aantal bijeenkomsten van de Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance and Research, zijn een aantal workshops georganiseerd.

Het doel van de workshops was om "best practices" te verzamelen voor het omgaan met weerstand tegen het geven van onderwijs over de holocaust en de jodenvervolgving. In het kader van meer inzicht verkrijgen in de ontwikkeling voor, van en na de oorlog in andere landen van Europa en bijvoorbeeld in Noord-Afrika kunnen samenwerkingsverbanden worden aangegaan met landen om tentoonstellingen of ander materiaal geschikt te maken voor voorlichtingsbeleid in Nederland. Tevens kan er gekeken worden naar recente en hedendaagse geweldsconflicten en genociden waar ook ter wereld; op welke wijze is er materiaal over dat ook beschikbaar kan worden gemaakt voor Nederlands voorlichtingsbeleid.

Wetenschappelijk onderzoek

Op het terrein van onderzoek zijn er internationaal vele instituten werkzaam. Vrijwel ieder Europees land kent een onderzoeksinstituut dat zich met WO II en de gebeurtenissen die er plaatsvonden bezig houdt. Tot nu toe is er wel veel onderlinge uitwisseling tussen de instituten maar er is weinig tot geen sprake van afstemming van onderzoeksprogramma's. Op de zogenaamde Nordic Conference van november 2004 is er een start gemaakt met het denken over afstemming van onderzoeksprogramma's tussen instituten in Nederland, Zweden, Denemarken en Noorwegen. Deze lijn moet doorgezet worden om zo te komen tot een optimale benutting van mensen en middelen. Het is belangrijk dat er extra aandacht wordt besteed aan het implementeren van de onderzoeksresultaten in de onderwijspraktijk. Wanneer onderzoeksresultaten blijven hangen in de academische wereld is dat een gemiste kans. Leerkrachten moeten kennis kunnen nemen van de resultaten om die te verwerken in hun onderwijspraktijk. Omdat dit probleem in alle landen speelt is het noodzakelijk om niet alleen de onderzoeks-programma's op elkaar af te stemmen, maar ook een gezamenlijke strategie af te spreken voor het verder dragen van de onderzoeksresultaten.

Museaal beleid, waaronder conservering

Op het terrein van collecties en conservering van archieven kan nauw worden samengewerkt met andere landen. In dit kader zijn met name kamparchieven relevant in de ontsluiting en toegankelijk maken van het materiaal voor particulieren en onderzoekers. Met betrekking tot museale collecties zal uitwisseling worden gestimuleerd. Zowel in internationale gremia als in bilaterale verbanden zal hier intensief aan worden gewerkt.

VI. Instrumenten en randvoorwaarden

De instrumenten die VWS ter beschikking heeft om het voorgestane beleid uit te voeren zijn tweeledig; ondersteuning en subsidie. Subsidies die in dit kader door het Ministerie van VWS verstrekt worden zijn altijd incidenteel en nooit structureel. Niet alle prioriteiten onder de doelstellingen zullen voor subsidie in aanmerking komen, maar hier past wel het instrument ondersteuning: VWS zal door verbindingen te leggen met andere overheden de onderwerpen onder de aandacht te brengen, ontwikkelingen stimuleren en op deze wijze proberen de onderwerpen verder te brengen.

1. Ondersteuning

Het belangrijkste instrument om het voorgestane beleid uit te voeren is ondersteuning van organisaties. Hierbij gaat het vooral om agenderen, faciliteren en verbinden. Vaak is het noodzakelijk om bi- en multilaterale contacten te onderhouden en samenwerkingsverbanden op te zetten, zowel op overheidsniveau als tussen overheden en ngo's. VWS zorgt daarbij, in samenwerking met het Ministerie van Buitenlandse Zaken, voor agendering van de belangrijke onderwerpen bij de relevante internationale organisaties, houdt de ontwikkelingen in de gaten, zorgt voor de noodzakelijke en gewenste verbindingen en faciliteert ngo's om die activiteiten, die voor de uitvoering van het beleid gewenst zijn, uit te voeren.

Dit geldt met name voor doelstelling 2: het ontwikkelen van samenwerkingsverbanden met regeringen en ngo's van landen die net als Nederland beschadigd zijn door de gevolgen van WO II met als doel het overdragen van kennis en ervaring over WO II en de doorwerking ervan na de oorlog. Alleen in hoogst uitzonderlijke gevallen zijn hier incidentele projectsubsidies voor beschikbaar (met name bij ontwikkeling van trajecten).

2. Projectsubsidies

Voor de volgende doelstellingen is er incidentele subsidie beschikbaar voor projecten die binnen het geschetste beleidskader vallen en aan de randvoorwaarden voldoen: "het ondersteunen van initiatieven die erop gericht zijn aandacht te besteden aan het lot van tijdens de oorlog in het buitenland omgekomen Nederlanders die werden vervolgd, gevangenen werden gehouden en gedwongen tewerk werden gesteld; het ontwikkelen van samenwerkingsverbanden met andere

landen met als doel elders ontwikkelde kennis, inzichten en materialen geschikt te maken voor gebruik in Nederland". Verder betaalt VWS de reis- en verblijfkosten als ngo's, op verzoek van VWS, als vertegenwoordiger namens Nederland, deelnemen aan internationale overleggen in het kader van de Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance and Research, OVSE of andere internationale organisaties. Bovendien heeft de Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance and Research een eigen fonds waaruit projecten gefinancierd kunnen worden, mits ze voldoen aan de "terms of reference" die de leden van de Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance and Research hebben geformuleerd.

Voor projectsubsidies komen alleen die aanvragen in aanmerking die voldoen aan de volgende inhoudelijke randvoorwaarden:

- *projecten en activiteiten moeten aansluiten bij de inhoudelijke onderwerpen van het Nederlandse beleid, namelijk herinneren/herdenken/vieren, educatie, wetenschappelijk onderzoek en;*
- *projecten en activiteiten moeten uitgevoerd worden in samenwerking met organisaties uit andere landen; ze moeten dus tenminste bilateraal zijn en;*
- *de projecten en activiteiten moeten een duidelijke meerwaarde hebben voor het Nederlandse beleid;*
- *of ze moeten voortvloeien uit de nakoming van internationale verplichtingen die Nederland is aangegaan.*

Verder moeten de aanvragen nog voldoen aan de volgende technische randvoorwaarden:

- *het projectvoorstel moet inzichtelijk en aannemelijk maken dat het op deskundige wijze tot stand is gekomen;*
- *De verstrekte informatie dient historisch-wetenschappelijk verantwoord te zijn. De aanvrager van het projectsubsidie draagt er zorg voor dat voorafgaand aan de indiening van de subsidieaanvraag het historisch-wetenschappelijke aspect gescreend is door het Centrum voor Holocaust en Genocide Studies, blijkend uit een bijgevoegde korte verklaring van het Centrum voor Holocaust en Genocide Studies, indien het de holocaust en/of genociden betreft en het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD) daar waar het WO II breed betreft, eveneens blijkend uit een bijgevoegde korte verklaring van het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie;*
- *het project biedt inzicht in de volgende aspecten: 1. de waarschijnlijkheid dat de doelstellingen van het project daadwerkelijk bereikt worden; 2. het bereik van het project, waarbij vooral wordt gekeken naar het aantal personen dat direct of indirect met het project wordt bereikt in relatie tot de kosten van het project;*
- *er moet altijd sprake zijn van een eindevaluatie (inhoudelijk en cijfermatig). Bij projecten die langer duren dan 1 jaar moet er, lopende het project, ook tenminste één voortgangs-rapportage worden opgesteld.*

Natuurlijk moeten de projecten ook voldoen aan de algemene subsidievoorwaarden die VWS hanteert.

VII. Samenspel met het werkveld

De activiteiten op internationaal gebied worden gekenmerkt door samenwerking tussen overheden onderling, overheid en ngo's en ngo's onderling. Er moet veel aandacht zijn voor informatie uitwisseling, en educatie en herdenken/herinneren/vieren en onderzoek zijn de belangrijkste noemers voor internationale projecten.

De Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance and Research blijft vooralsnog de belangrijkste aanjager voor projecten op internationaal gebied. Binnen het kader van de Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance and Research is er een groot netwerk gecreëerd op de terreinen educatie, herinnering en onderzoek. Dit netwerk kan als basis dienen voor verder te ondernemen activiteiten. De Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Remembrance and Research heeft als beperking dat de focus beperkt is tot de Holocaust. Vanuit de Task Force for International Cooperation on Holocaust

Education, Remembrance and Research netwerk kan gewerkt worden aan een verbreding naar WO II in het algemeen, mensenrechten en moderne genociden. Nederland zal, om dat te bevorderen, contacten leggen met andere internationale organisaties die zich met deze onderwerpen bezig houden. Dat zijn in ieder geval de Raad van Europa, de OVSE en in mindere mate de Europese Unie. Maar ook de internationale tak van de museumvereniging kan zeer waardevolle gesprekspartner zijn.

VIII. Organisatie

De rol van het Ministerie van Buitenlandse Zaken

Het Ministerie van VWS is verantwoordelijk voor de inhoud van het beleid op het terrein van WO II. Bij internationale contacten spelen diplomatieke aspecten echter een grote rol. Daarom wordt er ten aanzien van het internationale beleid zeer nauw samengewerkt met het Ministerie van Buitenlandse Zaken, zowel in Nederland als ook met de ambassades in het buitenland. Het Ministerie van Buitenlandse Zaken adviseert VWS over de diplomatieke gevoeligheden en de mogelijkheden en onmogelijkheden van het voorgestane beleid in relatie tot het buitenlandse beleid van Nederland. De rolverdeling is daarbij helder: VWS is er voor de inhoudelijke aspecten, Buitenlandse Zaken voor de diplomatieke aspecten.

Afstemmingsgroep

VWS wil komen tot een goed afstemmingsplatform op nationaal en internationaal terrein. Hierin worden alleen instellingen opgenomen die hierin een rol (willen en zullen) hebben voor VWS en andere organisaties wat betreft het uitwisselen en delen van kennis. VWS faciliteert en organiseert de afstemming, de interne ontwikkeling van organisaties, landelijke en internationale ontwikkelingen. Bijvoorbeeld op het gebied van kennisuitwisseling en het daardoor kunnen anticiperen op zaken die komen.